

DAGENS FRÅGOR

5 juli 1947.

Den f. d. nazistiske socialdemokraten, En av de mindre observerade reservationer som förbigicks vid befordran. observationsanmärkningarna i årets dechargebetänkande gällde kommunikationsminister Nilssons åsidosättande av principen om »förtjänst och skicklighet» som enda befordringsgrund i ett utnämningsfall, som torde ha hört hemma i Göteborg — saken är vid det här laget avgjord, och någon återgång lär dess värre inte vara möjlig. Anmärkningen hade underskrivits av fyra högermän, två folkpartister och en bondeförbundare och bakom den lågo diverse förhållanden, som utan att kunna betraktas som direkt sensationella torde vara tämligen representativa för tillståndet i dagens majoritetspartistyrda Sverige.

Versionen i TT:s referat av anmärkningen gav endast huvudlinjerna av ärendet och de gävo icke just så stort besked om de interiörerna, vilka ge utnämningsfrågan dess särprägel. Det berättades sålunda att trafikbiträdet B. vid SJ vid tre tillfällen av såväl vederbörande förrådsintendent som järnvägsstyrelsen ansetts vara den bäst meriterade både till en tjänst som trafikbiträde och en tjänst som förrådsman. Inte heller förordsfullmäktige hade haft något att erinra om hans lämplighet från början. Ändå föll mannen igenom.

Detta skedde sedan kritik av politisk natur framförts mot B., och sedan tjänsten ånyo ledigförklarats ansågo förordsfullmäktige att han inte borde komma ifråga. Mannens påstådda nazistiska sympatier hade därvid dragits fram som ett vapen i befordringsstriden. De sju KU-reservanterna påpekade i sin anmärkning, att B. emellertid sedan 1935 varit kollektivt ansluten till det socialdemokratiska partiet och sedan oktober 1940 även individuellt ansluten till samma parti. Bedömningsnämnden hade inte heller ifrågasatt hans nationella pålitlighet. Statsrådet Nilsson tycks dock, framhöllo reservanterna, ha tagit mindre hänsyn till bedömningsnämnden än till framställningar från personalsammanslutningar och enskilda.

Påpekandet om att B:s påstådda nazistiska sympatier dragits fram som ett vapen i befordringsstriden, ett påpekande som för övrigt går igen från bedömningsnämndens yttrande, är dokumentariskt styrkt. Bedömningsnämnden drog till och med i tvivelsmål att den politiska sidan över huvud taget skulle ha berörts, om man ansett B. ifråga om tjänsteålder vara den mest meriterade. Till stöd för det ena som det andra uttalandet kan ett yttrande av sekreteraren i järnvägsmannaförbundet från den 15 januari 1946 dras fram. Där hette det, att det icke var B:s anslutning till det ena eller andra politiska partiet, som föranlett förbundet att inta den ställning, som nu skett till hans ifrågasatta utnämning till förrådsförman, utan det var förbundets åsikt, att en annan person alltjämt finge anses böra gå före honom till erhållande av sådan tjänst.

Till saken hör, att den andre mannen, som sekreteraren ville ha givit sitt förord, icke befann sig bland de sökande till förrådsförmannabefattningen den gången. Först sedan kommunikationsministern så småningom undanröjt järnvägsstyrelsens beslut att utnämna B. och ärendet återförvisats för ny behandling, hade vederbörande kommit upp på listan över sökande till befattningen. Och han blev också efter hand utnämnd. Alltså är det inte heller något överord av konstitutionsutskottets reservanter att säga, att statsrådet Nilsson tagit hänsyn till vad personalsammanslutningar och enskilda haft att anföra.

Så kommer frågan till B:s påstådda nazistiska sympatier. Det är riktigt att mannen en gång varit enrollerad hos en nationalsocialistisk riktning. Han tog sitt steg in i Furugårdska partiet 1933. Men han utträdde redan 1934, och hans sorti från denna nazistorganisation föranleddes bl. a. av den diskussion, som uppstått med anledning av riksdagshusbranden 1933 samt av junimorden 1934 och tidningarnas kommentarer däröver. Enväldeprincipen och Hitler-hälsningen hade han aldrig haft någon förståelse för. Därutöver kan nämnas, att en kommunal socialdemokratisk förtroendeman vitsordat icke bara B:s individuella anslutning till socialdemokratien från 1940 utan också »att jag inte under dessa år funnit något som berättigar till misstanken att han numera skulle hysa några som helst sympatier för nazism eller andra politiska ytterlighetsriktningar».

Det var alltså tämligen långt tillbaka i tiden och då under en mycket kort tidrymd, som B. varit nazistansluten, men det åberopades förutom detta politiska engagemang »i princip» diverse andra förhållanden, som kritikerna funnit tala mot mannen. Han hade exempelvis varit uppförd på en nazistisk stadsfullmäktigelista 1934. Detta bekräftades, men B. tillfogade, att det skett mot hans vilja och utan att han tillfrågats därom. Han skulle vidare ha haft ett hakkorsembblem, »cirka 1/2 meter i fyrkant» på sin pulpet. I själva verket hade det rört sig om ett hakkors på en adresslapp, som någon satt fast på pulpeten och som satt kvar några dagar eller några veckor. Lappens storlek vitsordades av de två representanter för personalen, som tjänstgjorde som »åklagare» mot B. inför bedömningsnämnden.

En annan försyndelse, som pådyvlades B., var att han tillsammans med en likasinnad skulle ha haft skjutövningar i förrådsställaren för »att träna upp sig i avbidan på den väntade framgången för det nationalsocialistiska partiet i Sverige». B. uppgav själv, att han var med som åskådare vid ett sådant tillfälle men icke själv deltog i skjutövningen. Ett av »vittnena» till dessa skjutövningar har uppgivit, att »det gällt luftbössor med pilar av den typ, som förekomma å nöjesfälten». Åskådarna av dessa evenemang hade enligt de båda »åklagarna» inför bedömningsnämnden den uppfattningen, att deltagarna i övningarna säkerligen avsågo att skaffa sig skjutskicklighet. Till komplettering av dessa uppgifter kan nämnas, att B. som betrodd medlem av en hemvärnsorganisation knappast behövde ta till nöjesfältens vapenarsenal för att lära sig hantera ett gevär.

Ytterligare en anmärkning mot B. tog sikte på det förhållandet, att han vid ett tillfälle först vägrat betala uttaxeringen till »nazismens offer» i samband med spanska inbördeskriget och först gjort det sedan han hotats med uteslutning ur järnvägsmannaförbundet. B:s egen version var, att hans vägran dikterats av att den först kringburna listan saknade »avdelningens stämpel» och att insamlingen därför kunde tänkas vara ett av kommunisterna igångsatt företag. Mot denna uppgift satte de båda »åklagarna» sin *tro*, »att den verkliga anledningen därtill var, att fackföreningen beslutat, att de medlemmar, som icke erlade uttaxeringen, skulle uteslutas». Till detta kan knytas dels en allmän men här mycket självfallen reflexion om järnvägsmannaförbundet som filial till »frihetens stamort på jorden» — den som inte skriver på en lista blir utesluten ur fackföreningen! — dels den upplysningen, att en av de båda »åklagarna» som skulle bedöma B:s motiv någon gång från slutet av 1930-talet kommit till B:s arbetsplats och blivit bekant med honom i början av 1946, d. v. s. tolv år efter det B. utträdde ur Furugårdspartiet. Onekligen en vittnesgill person!

När utnämningshistorien var aktuell i början av 1946 fick B. först sitt förord av förrådsintendenten och sedan sin utnämning av järnvägsstyrelsen. Ett överklagande, som av vissa skäl att döma ingick i regin, fördröjde emellertid utnämningens ikraftträdande, och det var detta dröjsmål tillika med beskyllningarna för nazistiska sympatier som förmådde B. att begära att få ärendet hänskjutet till bedömningsnämnden. Framställningen härom ställdes till statsrådet Nilsson och villfors tydligen. Men bedömningsnämnden »fann icke någon anledning att ifrågasätta annat än att B. såsom innehavare av ifrågavarande befattning skulle visa nationell pålitlighet». Detta uttalande kom, sedan nämnden benat upp anklagelserna mot B. så, att de antingen icke voro på något sätt styrkta, eller att de inte kunnat tydas som bevis på fortsatt nationalsocialistisk inställning, eller att, där något verkligt påtagligt förekommit, det endast var »fråga om rent bagatellartade förhållanden, vilka synas inom kamratkretsen ha överdrivits».

En av slutfaserna i målet, daterad till den 22 februari i år, representerades av en framställning från B:s personalorganisation, vari en hänvisning till en tidigare uppvaktning hos K. M:t bedömdes så: »Denna framställning resulterade i att B., på grund av sin tidigare nazistiska inställning, kallades inför bedömningsnämnden samt att Kungl. Maj:t återkallade B:s utnämning samt återremitterade ärendet för ny handläggning.» Av denna passus kan utläsas, att B. kallats inför bedömningsnämnden, medan i själva verket han själv begärt att få sitt ärende prövat där, och vidare att K. M:ts utslag var något av en konsekvens av bedömningsnämndens ställningstagande, d. v. s. raka motsatsen till verkliga förhållandet. Sådant måste kallas falsk historieskrivning.

I sin »avskedsansökan» i början av detta år skrev bedömningsnämnden bl. a.: »Slutligen fäster nämnden uppmärksamheten vid att runt i landet förekommer fall på arbetsplatser och inom korporatio-

ner, där personer på grundval av beskyllning för nationalsocialistiska sympatier utsätts för trakasserier och rättsförluster, utan att angriparna över huvud tänkt på att verkställa en objektiv prövning av frågan om deras pålitlighet eller ens av frågan om de i verkligheten visat dylika sympatier.» Det är hårda ord men de styrkas av vad som hänt i det här behandlade fallet där den förbigångne knappast av någon bestritts ha varit den för tjänsten mest kompetente. Och i detta fall synes straffet av den f. d. nazistiske socialdemokraten inte stå i rimligt förhållande till sökandens tillfälliga omdömeslöshet för över tio år sedan.

Att järnvägsmannaförbundet, speciellt dess yngre medlemskader, infekterats tämligen starkt från kommunistiskt håll har man tidigare fått besked om. När denna riktning, anhängare till 1939 års rysk-tyska pakt, skall uppträda som utrensare av nazistiska element, då blir situationen grotesk. Och den blir det icke mindre, när landets kommunikationsminister tar dessa tvivelaktiga »utrensare» för gott.

N. L.

Frankrikes nya konstitution och finanskrisen. När den fjärde republikens konstitution promulgerades, hoppades fransmännen, att den nya statsförfattningen skulle medföra den politiska och ekonomiska renässans, som man under tredje republikens dekadansperioder ville, men inte kunde åstadkomma. Att den franska nationen trots ödets fruktansvärt hårda slag besjålas av den quand-même-esprit, som ofta räddat Frankrike i kritiska situationer, är en stor moralisk tillgång, men den kan bli värdelös, om den endast är ett uttryck för ett diffust känslotänkande och saknar ett reellt underlag. I mångt och mycket äro fransmännen utpräglade rationalister, tänka och handla klart och logiskt, men i politiken ta de ofta sina önsknings för realiteter. Det är inte minst på grund av denna benägenhet, som det finns så många svarta blad i Frankrikes historia mellan sidor av oförgänglig glans.

Förhoppningen om att 1946 års konstitution skulle möjliggöra ett nydanande arbete, politiskt och ekonomiskt, gränsade hos många till visshet. Även affärs- och finansmän influerades av den allmänna optimismen och agerade, som om förhoppningen vore en realitet. Kurserna stego på Parisbörsen. Men förhoppningen, ja förvissningen om att den fjärde republiken komme att ligga på en vida högre nivå än den tredje republiken, visade sig vara en chimär. Klarsynta observatörer voro ej förvånade över, att den nya statskärnan snart gled in i den gamlas hjulspår. Skillnaden mellan 1875 och 1946 års statsförfattningar är i väsentliga delar trots en del nya ornament endast den, att 1875 års tvåkammerssystem avlösts av ett enkammersystem, ty den rådgivande institution, republikrådet, som etablerats i stället för senaten, är i själva verket en politisk nullitet (dess yttranden läggas i regel ad acta). Senatens eliminering betecknas av erfarna parlamentariker som »une grande faute». Tack vare senatens sammansättning av män med praktisk erfarenhet, hög bild-

ning, stark ansvarskänsla och — det värdefullaste av allt i politiken — vanligt sunt förnuft räddade den mer än en gång den tredje republiken i en av det nervbylte och den intrigjunta, som deputeradekammaren ej så sällan visade sig vara, tillskapad, utomordentligt prekär situation (t. ex. frankrisen 1926 och Stoviskyskandalen 1934). Denna säkerhetsspärrs avlägsnande genomdrevs främst av kommunisterna och socialisterna. Liksom under tredje republiken är ministären praktiskt taget den härskande parlamentsmajoritetens verkställande organ. Den nya konstitutionen är, statsrättsligt sett, endast i så måtto »nydanande», att den låtit 1792 års Convention Nationale uppstå från de döda. Men det kan knappast kallas en positiv nydaning. Liksom la Convention Nationale under Revolutionen regerades av le Comité du Salut public och le Club des Jacobins, dirigeras nu l'Assemblée Nationale av le Comité des Finances och en del andra kommissioner, starkt influerade av C. G. T. (Frankrikes LO) och mångfalden kommunistiska kamporganisationer.

Vad beträffar fjärde republikens president, så gäller om honom det samma som om tredje republikens statschef, att författningen inte hindrar honom att göra sig gällande, ifall han är en man med initiativ- och viljekraft. Den nuvarande presidenten Vincent Auriol suffleras av sin vän och framsparkare Léon Blum, som gav honom finansministerportföljen i den bedrövlige folkfrontsministären 1936, där han sannerligen inte skördade några lagrar, hur älskvärt han än uppträdde. Presidentens roll är, vad han gör den till. Han kan bli en ledare eller en sådan där nolla, Robert de Flers karakteriserade i det replikskifte, som förekommer i hans komedi »L'habit vert». — »Min käre minister», säger presidenten, »jag har undertecknat beslutet, så nu kan ni verkställa dem.» — »Det är redan gjort, herr president.» —

1946 års konstitution synes föga ägnad att främja en renässansrörelse. Trots kommunisternas utträde ur regeringen och trots konseljpresidenten Ramadiers fasta uppträdande rutschar Frankrike utför mot finansiellt och socialt kaos. »Les Français sont incarrigibles», säger den ansedda finanstillningen l'Économie, »de ha liksom bourbo- nerna ingenting lärt och ingenting glömt». Det gamla, av den hänsynslös individualism och profithunger präglade systemet, som motståndsrörelsen under ockupationen försäkrade vara definitivt likviderat, har ej ersatts av någonting bättre.

Den finanskris, som nu paralyserar det franska näringslivet och åsamkar det redan så hårt prövade franska folket nya lidanden, började i själva verket för femtio år sedan. Man har sagt, att den kroniska krisen förorsakats av de efter den av utrikesminister Delcassé år 1904 etablerade ententen ständigt ökade försvarsutgifterna, av kriget, av nederlaget 1940 och ockupationen. Statistiken visar dock att under åren 1900—1939 drog byråkratien — ett från år till år växande antal ämbets- och tjänstemän, kommittéer och nämnder av olika slag — samt en excessiv socialpolitik de största kostnaderna och det var alltid under vänsterregeringar, som byråkratibudgetens utgiftsstat avsevärt ökades, medan det kom på högerministerernas impopulära lott att driva en sträng sparsamhetspolitik med åtföljande minskning

av folkets skattebörd. Högerregeringarna voro under ovannämnda tidsperiod emellertid icke långlivade, med undantag av ministären Poincaré 1926—1930. Poincaréministären räddade folkets sparkapital, sänkte skatterna och kom priserna att dala.

Av nedanstående budgettablå framgår, att medan ministären Poincaré i slutet av 1920-talet skötte statsaffärerna så, att det blev ett överskott på 3,9 miljarder francs, utvisade vänsterregeringarnas budgeter 1936—1939 en successivt växande brist. Siffrorna för ockupationstiden och åren 1945—1947 (1/1—1/7) ge ett klart besked om att francvalutan är dödsdömd, såvida ej med det allra snaraste en ministär av praktiskt erfarna män övertar kommandot. Inte ens en sådan regering skulle få det lätt enligt den nya konstitutionen, ty denna förbjuder — trots Reynauds varningar i författningsdebatterna — fullmakts- eller dekretlagstiftning.

	År	(I miljarder francs) Överskott (+)		
		Utgifter	Inkomster	Brist (-)
Poincarés reg.	1928	44,2	48,1	+ 3,9
Soc.-reg.	1936	48,3	38,3	- 10
Vänster-reg.	1937	50,6	33,7	- 16,9
»	1938	90	63	- 27
»	1939	139	72	- 67
Ockupationen 11/6 40—25/8 44	1940	315	82	-233
	1941	278	91	-187
	1942	303	109	-194
	1943	432	136	-296
	1944	377	138	-239
Ministärer, dirigerade av röda falangen	1945	444	207	-237
	1946	584	373	-211
	1947 (1/1—1/7)	305	180	-125

Vad beträffar åren 1929—1935, som ej redovisats i tablån, bör påpekas, att jämväl Poincarés budgeter 1929—1930 utvisade vinst, samt att den högerorienterade ministären Tardieu 1930—1932 framgångsrikt fortsatte Poincarés sparsamhetspolitik. Det positiva resultatet av Poincarés och Tardieus finanspolitik spolierades av vänsterministären Chautemps 1933—jan. 1934 (Staviskyskandalen). Den efterföljande högerfärgade ministären Doumergue lyckades under åren 1934—1935 genom en praktisk dekretlagstiftning, baserad på en av parlamentet voterad fullmakt, i görligaste mån sanera statsaffärerna. Doumergues verk förstördes totalt av folkfrontsministären 1936.

Utgiftsökningen under åren 1945—1947 har till avsevärd del förorsakats av socialiseringen, som dragit stora kostnader och krävt betydande subventioner till de socialiserade företagen.

Andligt-politiska problem Den ofta brukade antitesen: »Österrike är ett i det nya Österrike. befriat, men ett ofritt land», har vunnit nytt berättigande genom det resultatlösa förloppet av Moskva-konferensen. Här skall dock inte talas om den kamp, som Österrike har att

kämpa med »befriarmakterna» för sin statliga och ekonomiska existens, inte heller om den sista kommunistiska offensiven mot regeringen, utan om andra delikata inrikespolitiska problem, som det nya Österrike ser sig ställt inför, främst denazifieringen.

Även om man helt bortser från vad de personer tycka som ha ett påvisbart nazistiskt förflutet och som inte kunna offentligt framlägga sin ståndpunkt, så äro — schematiskt framställda — de motsatser som här resas mot varandra följande: Endast en fullständig avkoppling av alla f. d. nazister kan ge Österrike möjligheter att stabilisera sitt inre liv på nytt. Endast på så sätt kan man betvinga de vågor av misstroende som skölja emot Österrike på grund av landets åtminstone rent yttre förbindelse med Hitlertyskland! Mot denna inställning reses den extremt motsatta: Bortsett från kortare avbrott så var dock Österrikes hela yttre och inre politik efter 1918 inställd på »Anschluss». Kan man alltså förebrå dem som villigt tjänade den nya statsmakten då denna den politiska utvecklingens efterlängta mål förverkligades? Och vidare: Kan man förebrå de österrikare, som läto locka sig av det nazistiskt utsmykade slagordet »Folkgemenskap», och samtidigt av talet om utrotandet av arbetslösheten, vilken under 30-talet tog sig sådana förhärjande former, för att de inte voro klokare än alla de tongivande utländska statsmännen före och efter München? Det är omöjligt att entydigt besvara dessa frågor och motfrågor.

Efter att den dåvarande provisoriska österrikiska regeringen redan några veckor efter krigshandlingarnas slut i och med den s. k. förbudslagen förbjöd varje verksamhet i det nationalsocialistiska partiets anda och kort därpå införde den s. k. krigsförbrytarlagen, så antogs efter grundliga beredningar »nationalsocialistlagen» av nationalrådet den 28 juli 1946. Enligt denna lag fastställdes de inskränkningar och pålagor, som gällde de f. d. nationalsocialisterna i politiskt hänseende, liksom också i yrkes-, bostads- och skatterätt. Och det skedde med alla de tre lagligt tillåtna partiernas röster. Alltså inte enbart av de båda stora partiernas — det borgerliga österrikiska folkpartiet med dess 85 mandat och det socialistiska partiet med dess 76 mandat — utan också av det kommunistiska partiets 4 mandatärer. Den väsentligaste ändring, som denna lag ville företa i det dittills bestående rättstillståndet, bestod i att man inte längre skulle gruppera efter synpunkten »partimedlemskap», där det ofta var sluppen som spelade in, utan efter principen: svårt, respektive mindre belastad.

Medan de lagar, som inte ha författningskaraktär, anses som gällande och antagna i och med att den Interallierade kontrollkommissionen låter en frist av 31 dagar förlöpa utan att resa invändningar, så krävde nationalsocialistlagen som författningslag att alla fyra ockupationsmakterna gävo sitt uttryckliga medgivande. Detta förorsakade i föreliggande fall en sannskyldig lidandesväg med överflödigt förlängd osäkerhet för en stor procentsats österrikiska medborgare, även för de många små medlöparna och deras familjer, som förblevo i ovisshet om sina rättigheter och plikter. Att detta inte

kunde bidra till att skapa gynnsamma förutsättningar för statens återuppbyggnad, säger sig självt.

Situationen karakteriserades särskilt av att kommunistiska partiet, vars riksdagsledamöter skänkt lagen sitt bifall, efteråt på bakvägar gjorde sina speciella önskemål gällande hos den ryska ockupationsmakten. Kommunisternas taktik att beteckna alla de politiska företeelser, som inte vinna deras gillande, som »fascism» är ju internationell! Och så tala även de österrikiska kommunisterna om nazism, när de vilja komma åt »borgardömet» för att avhysa detta — såvida inte det redan genom den allmänna utvecklingen förlorat sin struktur. Men om en »borgerlig», hans föregående må vara än så svårt nazistiskt belastat, visar sitt »goda» sinnelag genom att ansluta sig till kommunistiska partiet, då är allt i bästa ordning. En episod från senaste vintern saknar inte tragikomik: I Graz, en stad där den radikal-alltyska inställningen sedan gammalt från universitetskretsarna utbrett sig långt in i det småborgerliga lägret, företog polisen häktningar bland ungdomar som under avsjungandet av den bekanta krigssången »Wir fahren gegen Engelland» attackerat engelska besättningstrupper. Och därvid framkom att de häktade voro medlemmar av den kommunistiska ungdomsorganisationen!

Från den ryska ockupationsmaktens ståndpunkt, som också är bestämmande för det kommunistiska partiets, kan naturligtvis *ingen* avnazifiering vara radikal nog. (De som tagits upp i de egna leden är förstas tabu!) På det hållet ryggade man inte tillbaka för att tvinga justitieministern att avlägsna vissa personer ur domarkåren, däribland utomordentligt kvalificerade jurister, emedan vederbörande någon gång under årens lopp tvingats ge efter för det tvång att bli partimedlemmar, som speciellt utövades mot intellektuella kretsar mycket kategoriskt. Man gjorde denna »utrensning» obekymrad om att det i många fall kunde bevisas att vederbörande domare under sin ämbetsutövning inte en enda gång avvikit från lagens väg.

Till den yttre formen inte så hänsynslöst, men dock i samma schematiska anda som de ryska besättningsmyndigheterna, söka också de andra makternas militärmyndigheter att lösa det psykologiskt så nyanserade naziproblemet. I varje fall tog det allierade rådet först i december 1946 ställning till lagtexten — alltså efter att många dyrbara månader gått — och därvid krävde de inte mindre än 52 ändringar i texten. Dessa ändringar gällde först och främst en skärpning av gränsen mellan de ovannämnda kategorierna »svårt, respektive mindre belastad». Medan de svårt belastade för alltid äro uteslutna från rätten att utöva intellektuella yrken samt bedriva universitets- och högskolestudier, gäller detta till år 1950 även för de mindre belastade. Detta betyder för de ungdomar, som efter flerårig krigstjänst nu vilja fortsätta sina studier, praktiskt tagit en ständig avspärrning från de intellektuella yrkena. Hur stora betänkligheter regeringen och de båda stora partierna i nationalrådet än hyste, blev lagen under februari detta år antagen så som den interallierade kommissionen krävt. Ty med hänsyn till det efterlängtrade statsför-

draget var det en tvingande nödvändighet att böja sig för de allierades önskemål.

Hur det övervägande flertalet av den österrikiska befolkningen bedömer denna diktatpolitik, framgår bäst genom att återge vad »Arbeiter-Zeitung», det österrikiska socialistiska partiets huvudorgan skrev i en mycket uppmärksam ledare, signerad av chefredaktören Oskar Pollak:

»Vi ha redan flerfaldiga gånger påpekat att fascismens inbrott i det mänskliga samhället var en sådan fruktansvärd händelse, att det är praktiskt omöjligt att fatta dess former och deras följder i juridiska fakta... I inget av de f. d. ockuperade länderna har det lyckats att på ett tillfredsställande sätt få grepp om deliktet 'kollaboration med tyskarna och nazisterna'. I Österrike, som först och på mest fullständig sätt blev en del av Tredje Riket, är det ännu svårare. Därför är just här i landet det antal gränsfall särskilt högt, som det är svårast att få grepp om och som åt båda sidor väcka det mesta missnöjet: den icke inskrivne nazisten, som var en buse och förbrytare, och den inskrivne lille nazisten, som nu träffas av lagens hela stränghet, änskönt han i verkligheten 'ingenting gjort'. Vi vilja således här inte undersöka, om nazilagen är tillfyllest i alla punkter och om de av de allierade anbefallda skärpningarna fylla alla luckor eller kanske rent av skapa nya svårigheter, nya orättvisor... Vi vilja emellertid ge våra yttranden kraft och form av en appell, som måtte bli hörd och förstådd inte enbart av våra läsare och den österrikiska offentliga meningen, utan också av Österrikes vänner, de allierade.

Vad är nazilagens statspolitiska mening? Här skulle Österrikes folk genom sin fritt valda folkrepresentation besluta en botfärdighetens akt. Ett folk som lidit under en fruktansvärd förbrytelse, ett folk av vilket en viss del (skuldmässigt eller tvunget, medvetet eller av svaghet) var indraget i denna förbrytelse, skulle rena sig. Utöver bestraffandet av de egentliga förbrytarna, vilket sker genom krigsförbrytarlagen, skulle också följa ett rensande av folkroppen från fascistiskt gift, en upprensning av hela skuldkomplexet. Så betraktat kom det inte så mycket an på om alla paragraferna äro utan luckor, om de enskilda bestämmelserna äro generösare eller småaktigare, om de oundvikliga hårdheterna och de likaledes oundvikliga otillräckligheterna äro talrikare. Det kom an på två saker: att regeringen och rengöringen blev avslutande och slutgiltig samt att den skedde genom det österrikiska folket självt...

Men det måste också finnas ett slut, en gräns (var den än skall dragas) för vad österrikarna har att bära av ansvar. En sådan gränsdragning utgjorde nazilagen, som parlamentet efter långa förhandlingar och med mer eller mindre kompromisser enhälligt antog. Men vad sker nu? En ny lag skall beslutas, en lag som det österrikiska parlamentet visserligen kommer att rent formellt ge sitt bifall, men varje österrikiskt parti kommer att kunna säga: 'Så ville vi inte att det skulle bli!' Detta är enligt vår mening det värsta med de av

de allierade anbefallda ändringarna: inte förseningen — även om den är svår nog — utan förskjutningen av ansvaret. Det kommer att krävas en ny stor kraftansträngning för att förhindra ett återfall i det i sanning omoraliska tillståndet, då vissa österrikiska partier utåt kräva, representera och besluta åtgärder mot nazisterna men samtidigt med hemliga blinkningar gå på värvar- och väljarstråt bland de 'små nazisterna'»

Med avnazifieringsproblemet har också problemet »displaced persons» sammankopplats. Detta problems betydelse är redan siffermässigt utomordentligt stor. Bland de icke fullt 7 miljonerna österrikare leva i dag ännu flera hundra tusen *displaced persons*, vilka i vissa delar av Salzburg och Kärnten utgöra upp till 40% av befolkningen. Denna situation försvåras ytterligare därav att det till stor del rör sig om män i sina bästa år, medan motsvarande åldersklasser bland de manliga österrikarna (genom krigsförluster och på grund av att en del av krigsfångarna ännu inte återvänt) äro starkt reducerade. Därtill kommer emellertid också detta problems utrikespolitiska betydelse, vilken uppkommit av att *displaced persons*-problemet sammanflätats med avnazifieringsproblemet. En stor del av *displaced persons* härstammar nämligen från de den ryska inflytandesfären tillhöriga balkanländerna, och de kunna eller vilja inte återvända — av politiska skäl. Alla dessa bli nu från rysk eller rysspåverkad sida framställda som nazis och fascister. Och vidare reser man från samma håll förebråelser mot den österrikiska regeringen för att den beviljar sådana emigranter asyl. De anglosaxiska makterna däremot känna sig, såväl i Tyskland som i Österrike, på något sätt politiskt ansvariga gentemot dessa kretsar, och vägra ge sitt bifall till deras utlämnande.

Ett specialproblem inom *displaced persons*-problemet med en för Österrike speciellt stor giltighet utgör de s. k. *Volksdeutschen*, folktyskarna. Dessa är till en viss del tyskar från grannländerna, som tillsammans med de därifrån flyende tyska trupperna funnit vägen till Österrike och nu inte kunna vända åter till sina hemtrakter — eftersom dessa fullständigt avtyskats. Till stor del rör det sig om sudettyskar, som flytt till Österrike undan tjeckernas brutala avtyskningsmetoder. Dessa flyktingar ha i stor utsträckning släkt i Österrike, och även utan sådana släktförbindelser höra deras hjärtan mera hemma till Österrike — ty genom den av sekellång statlig samhörighet skapade historiska samklängen ha de i långt större utsträckning dragits till Österrike än till de mot deras hemtrakt angränsande delarna av Tyskland. Beträffande dessa s. k. folktyskar, vilka för de rysskommunistiskt påverkade kretsarna äro i högsta grad suspekta, rör det sig för genomsnittsösterrikaren om en hjärteangelägenhet. Man vill inte jaga bort dessa från hus och hem flyktade tyskböhmare och tyskmährare, av vilka en stor del talar samma dialekt som österrikarna själva, utan man vill — naturligtvis efter individuell prövning av vederbörandes föregående — möjliggöra deras inlemmande i miljön, vilket sedan skulle medföra österrikiskt medborgarskap. Då det särskilt bland sudettyskarna till stor del

rör sig om flitiga och duktiga fackarbetare, skulle även Österrikes rent ekonomiska synpunkter vara betjänta därmed. Det skall i detta sammanhang också anföras att även Sverige med stor beredvillighet tagit emot ett antal sudettyska arbetare, vilka — fastän de flesta äro socialdemokrater och inte belastade med ens ett formellt medlemskap i Henleinpartiet — eljest skulle tillsammans med de stora massorna fördrivna fraktats någonstans »ins Reich». Vid en avvägning av den hållning, som de till de båda stora partierna anslutna befolkningslagren intagit, måste man (liksom vad det gäller avnazifieringen) medge att socialdemokratins hållning är helt igenom värdig och att man aldrig inom det lägret försökt göra sudettyskarnas öde till ett objekt för schakrande. Så mycket större erkännande, jämfört med den eljest något vacklande hållningen hos österrikiska folkpartiet, förtjänar emellertid den av dr Friedrich Funder utgivna kulturpolitiska tidskriften »Die Furche», som på många sätt övar omedelbart inflytande på folkpartiets politik. För »Die Furche» och dr Funder, som i egenskap av chefredaktör för den katolska »Reichspost» alltsedan 1918 var en av de då fåtaliga bekämparna av »Anschluss», var frågan om de sudettyska flyktingarnas skydd från första stund en hjärte- och hedersangelägenhet.

En avgörande roll för det offentliga livet i Österrike har *antisemitismen* spelat sedan minst 50 år. Om antisemitismen i det wilhelmska Tyskland var inskränkt till vissa exklusiva samhällskretsar, och de hinder som man där inom officers- och studentkretsar uppställde, bortföllö genom att juden antog den kristna trosbekännelsen, så hade antisemitismen i Österrike sedan många årtionden en omedelbar politisk betydelse. Man försöker ofta att skilja den tidens österrikiska antisemitism å ena sidan enligt den av von Schönerer (i alla avseenden Hitlers tidige föregångare) propagerade *rasantisemitismen*, samt å andra sidan den *religionsfärgade* antisemitismen enligt dr Karl Lueger, grundaren av det kristligt-sociala partiet. Men man måste säga att denna skillnad alltmer förlorade i praktisk betydelse under utvecklingens gång, då även den icke-schönererianska antisemitismen i sig upptog mer och mer rasantisemitiska element. Praktiskt och faktiskt hade judefrågan för Wiens del en större siffermässig betydelse än för någon rikstysk storstad med starka judiska minoriteter. Därtill kom den aldrig sinande och efter 1914 som en följd av krigshändelserna starkt ökade strömmen av östjudiska massor från de med nuvarande Österrike i gemensamt statsförbund stående länderna Galizien och Bukovina. Denna tillströmning försvårade den bofasta judendomens assimilering. Under det man således i det förhitlerska Tyskland — med undantag för vissa skikt — inte gjorde någon skillnad mellan jude och kristen, blev juden i Österrike redan långt före Hitler i de vidaste kretsar ansedd som ett främmande inslag. Även där varest man inte formellt uppställt arierparagrafen (som tillämpades redan på 1880-talet av de tyskfolkliga studentorganisationerna i Österrike) användes den i praktiken. Mot detta faktum står också ett annat, nämligen att det knappast fanns en rikstysk stad där de s. k. blandäktenskapen så

rikligt förekommo som i Wien och där det som en följd därav fanns så många »Mischlinge».

De nazistiska brutaliseringsmetoderna gjorde judeförföljelserna medvetet till experiment för att se hur långt man skulle kunna gå i fråga om att göra människor rättslösa, ja, rent av hur långt man kunde utnyttja denna rättslöshet för att knyta de icke omedelbart träffade ännu närmare till regimen, genom att man på detta sätt gav dem en känsla av att tillhöra ett högre skikt. Förut hade ingen människa inbillat sig att det var något förmer att vara »arier». Men med den »rättsliga» diskvalificeringen av judarna vann den »arier», som var primitiv nog eller tillräckligt karaktärlös för att följa sådana stämningar, något av det herrefolksmedvetande, med vilket man från nazistpartiets sida ville fylla honom. Trots detta vände sig vida — och även tidigare för antisemitismen mer eller mindre böjda — kretsar med avsky bort från en tankeinriktning, vilken de klart sågo vart den var ämnad att leda. Denna vändning noterades framför allt efter judeförföljelserna 1938.

För nuet och väl även för framtiden är judefrågan inte längre något problem för Österrike. Även om man räknar med möjligheten att alltjämt ett större antal judiska advokater, läkare och affärsmän skulle återvända, så är dock antalet judar — genom emigration, deporteringar och likvideringar — så lågt, att endast utomordentligt hårda konkurrensförhållanden kunna tänkas leda till antisemitiska motvärnsförsök. Något så när ordnade förhållanden utsluta varje återupplivande av antisemitismen som betydelsefullt problem.

Gerhard Brück.

Från en teknolog har Svensk Tidskrift mottagit följande inlägg om försvaret och de unga värnpliktige.

**Försvaret och effektivitets-
höjningens förutsättning.** En god organisation är nödvändig i en institution, som arbetar med levande människor, men detta är inte tillräckligt och knappast heller det primära. Det fordras av företag för att de skola kunna hålla sig uppe i konkurrensen om arbetskraften, att de ha vad man med ett modernt uttryck kallar goda »works relations», varmed menas sådant, som ger de anställda den inre tillfredsställelsen med arbetet. Det är goda »works relations», som skapa effektivitet hos de arbetande. De delvis förutsätta, delvis avse att stärka den anställdes positiva inställning till företaget. All effektivitetssträvans förutsättning är nämligen: att människan är inriktad på arbetet och förstår vad det kräver av honom.

Det är ett känt faktum, att utbytet av värnpliktsutbildningen inte motsvarar arbetsinsatsen, och att arbetsinsatsen från rekryternas sida inte är tillräcklig, för att förstklassigt resultat skall uppnås. Den goda kontakten mellan civila och militär, varom så ofta ordas, har här en viktig uppgift att förmedla synpunkter i olika riktningar. Det är lyckligtvis en förgången tid, då man på militärt håll vägrade inse, i hur hög grad försvaret måste bero på civilt tankesätt. I fråga

om utbildningsarbetet framträder detta starkt, där värnpliktskontingenten består av relativt vaket folk som exempelvis vid Stockholmsregementena. Att man i detta avseende verkligen har ett problem, framgår av det besked, som för en tid sedan lämnades av centralstyrelsen för de svenska reservofficersförbunden i dess yttrande över militärutredningens betänkande. Det är ett symptom på tillståndet just nu, att där deklarerats, att reservofficersförbundet inte kan dela utredningens uppfattning, att det framför allt är befällets uppgift att skapa den goda viljan hos de värnpliktiga och ge dem den rätta förståelsen för det militära. Även bland aktiva officerare är meningen tydligen, att man från militärt håll inte nämnvärt kan påverka det samhälle, man satts att skydda. Opinionsen, sådan som den framträder i pressen, betraktar också försöken i den vägen med kritiska ögon. Det är otvivelaktigt att sådana ansatser många gånger äro klumpiga och utmanande. — Man anbefaller i yttrandet även åtgärder, som understryka att värnpliktstjänstgöringen må uppfattas som en betydelsefull och hedrande uppgift och sammanställas detta med en effektiv upplysningsverksamhet. Denna del i uttalandet torde överensstämma med vad de flesta i ansvarig ställning anse.

Under krigsåren löstes den frågan av sig självt, men när spänningen nu släppt sitt tag, är problemet vem som skall göra den positiva uppfattningen till den värnpliktiges åsikt. Ett civilt företag kan påverka sina blivande arbetare genom reklam, som påvisar de påtagliga materiella fördelarna med anställning. Försvaret kan inte gå fram på den linjen för att animera de värnpliktiga, för vilka tvånget till inställelse jagar bort den eventuella entusiasmen. När man nu från militärt befälshåll dessutom resignerar och avsäger sig ansvaret att på längre sikt förbereda sitt eget utbildningsarbete, är det tydligt, att någon annan måste rycka in. Så länge förutsättningarna för en effektiv utbildning av rekryterna i detta avseende saknas, är samhällets utgifter härför både vad pengar och arbetskraft beträffar i hög grad bortkastade. Om den värnpliktige inte är positivt förhandsinställd till saken och inser att den under ett år fordrar hela hans insats, har den påverkan, som han utsättes för under själva utbildningen, ringa eller negativ verkan. Det ofrånkomliga tvånget blir en chock, som driver honom till en hätsk syn på försvaret och på dem som företräder det.

Det är tydligt, att den som här skall kunna utföra något måste förena popularitet och förmåga att påverka andra med en stark känsla för att han arbetar för att lösa ett väsentligt problem i försvaret just nu. Frågan är vad som är mest lämpat: skolan, pressen, yrkesrådgivare, författare eller något annat som den värnpliktiga ungdomen är beroende av och respekterar. Kommer man i vidare kretsar på det klara med att det verkligen fordrar en kraftansträngning ger sig måhända svaret av sig självt.

Gustaf Östberg.